

Presentació d'*Homenatge a Antoni Moll Camps* al Palau Moja

(Barcelona, 25/10/2016)

Josefina Salord Ripoll

Abans que res, vull agrair, en nom de l'Institut Menorquí d'Estudis, al director de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, el Sr. Àlex Susanna, i al president del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts, el Sr. Carles Duarte, la seva sensibilitat cultural a l'hora de promoure la presentació del llibre *Homenatge a Antoni Moll Camps* en aquest magnífic palau que honora Jacint Verdaguer, un dels referents poètics de l'escriptor menorquí i a qui va dedicar el 1952 tres bells articles sobre les *Eucarístiques*.

Els ho vull agrair de manera especial perquè, amb aquest acte, donen resposta a l'objectiu primordial del llibre, editat aquest estiu amb motiu dels noranta anys d'Antoni Moll i que aplega el conjunt de materials que van conformar la primera jornada d'estudi i d'homenatge organitzada per la Secció de Llengua i Literatura de l'IME el juliol de 2012. I aquest objectiu, tractant-se d'un escriptor per a qui la creació literària travessa tota la seva trajectòria des de la publicació del seu primer llibre *Serenor* als vint-i-un anys, no podia ser altre que posar a l'abast del gran públic una obra que es vol de referència per conèixer-lo des de l'anàlisi crítica i no ja exclusivament des de la pròpia obra poètica, narrativa i traductora. Justament perquè sabem que la coneixença i la presència d'un escriptor no pot reeixir sense les veus altres que parlin d'ell i dels valors de la seva obra, calia la realització d'estudis i l'edició d'una obra com aquesta a manera de presentació documentada del significat d'Antoni Moll Camps dins la història literària menorquina, en particular, i dins la literatura catalana *tout court*, en general.

Si em permeten un breu *excursus*, tanmateix ben pertinent en aquest sentit, voldria comentar-los que damunt la història literària menorquina han planat moltes ombres, que ara comencen a esvair-se des de l'accés als textos, des del coneixement dels diversos panorames socioculturals i des de la força creadora que, a la dècada dels setanta, van inaugurar Pau Faner, Pere Gomila i Ponç Pons, i que ha tingut continuïtat fins ara mateix amb una plèiade important de poetes, entre els quals ens plau

d'incorporar Sònia Moll, i amb narradors amb una obra sòlida com Joan Pons, Esperança Camps, Josep M. Quintana i la mateixa Maite Salord.

Afortunadament, el coneixement guanyat ha permès de superar la visió que oferia Francesc de B. Moll el 1958 a *Menorca dins la literatura*, desmentida pel coneixement posterior. Justament uns pocs anys després, l'admirat i estimat Jordi Carbonell redescobria la valuosa literatura neoclàssica i preromàntica dels escriptors de l'anomenat per Joaquim Molas *el grup il·lustrat menorquí*. La tragèdia *Lucrecia* de Joan Ramis, les traduccions de clàssics i de moderns d'Antoni Febrer i Cardona i les versions teatrals de Vicenç Albertí s'erigien com l'aportació més important de tota la literatura catalana entre els segles XVIII i XIX.

La tardana castellanització cultural de Menorca justament quan s'iniciava el moviment de la Renaixença explica l'estroncament literari perquè una literatura és abans que res una llengua. Poc podia subvertir aquest panorama des de París Josep Miquel Guàrdia, l'editor de *Lo somni* de Bernat Metge i l'autor d'una sèrie valuosa d'articles a *L'Avenç*. Quan emergeix, amb Àngel Ruiz i Pablo, a la dècada dels vuitanta del segle XIX, un veritable escriptor vocacional, ho fa des de l'assumpció d'un bilingüisme, que, per raons diverses, mantindrà al llarg de la seva trajectòria. La catalanitat lingüística i cultural, l'encarna un metge folklorista, Francesc Camps i Mercadal, avi d'Antoni Moll Camps, que va morir quan ell tenia tres anys però que va deixar una petjada familiar i social profunda.

És dins aquest context que adquireix tot el relleu la figura i l'obra d'Antoni Moll, un autor pràcticament desconegut, a causa de la seva partida a Xile el 1963 i el seu establiment a Barcelona el 1972, quan els joves escriptors menorquins emergeixen a les darreries del franquisme i al començament de la democràcia. Va ser la publicació el 1986 i el 1989 de dues obres guardonades –la memorialística *Inventari de minyonia* i el poemari *Finestra dels dies*, en què recuperava els poemes escrits als anys cinquanta– la que va fer adonar-nos que a Menorca també havíem comptat amb qui, espiuanament, volia salvar-nos els mots. És més: també comptàvem amb un escriptor, com ho era el menorquí Gumersind Gomila des de la Catalunya Nord, per a qui la literatura era indissociable de la pròpia vida.

D'aquí, diria jo, l'interès del llibre que ara presentam a la seva Barcelona d'adopció, on el 1996, de la mà de qui ara és el director de l'Agència Catalana del

Patrimoni Cultural, es va publicar el seu llibre de relats d'intriga amb el títol *Lluna d'octubre*. La lectura d'*Homenatge a Antoni Moll Camps* ens ha de permetre de fer-nos càrrec d'una trajectòria completa des dels textos memorialístics del seu germà Francesc, de Llorenç Olives, Joan Pons Moll i Gustau Juan sobre l'etapa menorquina fins al brillant i emotiu resseguiment que fa la seva filla Sònia de la més extensa entre Xile i Barcelona fins pràcticament ara mateix, clos pel text que, a manera d'elogi a l'amic, fa Norbert Bilbeny. A l'entremig, s'hi inclou una anàlisi d'història cultural que mostra l'activisme i la projecció literària d'Antoni Moll, al costat del seu mestre Josep Salord Farnés, dels anys quaranta als seixanta, amb referències irrefutables de la seva connexió amb la cultura catalana d'aquells anys tan difícils.

Per valorar la seva obra comptam amb excel·lents analistes: Joan F. López Casanovas i Pere Gomila s'enfronten a la seva poesia, editada i inèdita, perquè Antoni Moll Camps mai no ha renunciat a la seva veu poètica, mentre que Bartomeu Obrador aprofundeix, dins un marc comparatiu ampli, en les seves traduccions dels clàssics, especialment de les Odes d'Horaci, el llibre I de les quals va ser publicat per l'IME el 2009. De l'obra narrativa, Ponç Pons ens ofereix una lectura d'*Inventari de minyonia* mentre que Maite Salord, com ella mateixa ens ha explicat, valora el panorama complet de la seva narrativa, publicada i també inèdita. Tanca el llibre una entrevista feta per Miquel Pons-Portella i una ruta literària per la seva Ciutadella natal, preparada per Miquel Àngel Limón amb materials de la seva obra i de les inèdites memòries en preparació *Mirant enrere*.

Tot plegat ens situa en la millor de les posicions per entendre el valor de la seva obra tant situada dins la història literària menorquina com dins la literatura catalana: una obra honesta, feta des de la proximitat més autèntica al que és la literatura: passió i delectació en la llengua; consciència cultural; expressió i joc; recerca del jo i de la realitat col·lectiva, comuna, que el transcendeix; diàleg amb la tradició cultural; retrobament i divertiment. Plaer sempre de qui no s'ha pogut pensar mai sense la lectura i la creació. D'aquí el nostre agraïment per haver-nos enriquit col·lectivament i personalment. És per açò que voldria acabar llegint un poema d'Antoni Moll, «Coneixença de l'illa», publicat el 2010 al llibre de fotografies de Toni Vidal *Menorca tot just ahir...*: hi podrem trobar, junts, l'amor a l'illa i a la literatura des d'una visió i un art que l'acosta al seu estimat Horaci.

No t'he trobat en ocis de vacances
ni pelegrí a l'atzar d'incertes rutes,
illa, feliç indret de ma naixença,
bressol de somnis, terra nodridora
d'antiga arrel, encesa llar, reialme...

Ulls clucs sabia on era: coneixia
l'alè calent de la figuera, el tacte
de l'aspra escorça d'ametller, i a l'ombra
flairosa del pinar, l'orella plena
d'un lleu cruixir de brancs i d'un murmuri
incessant de fullatge, somiava
despert viatges per camins d'escuma
solcant les ones en vaixell de vela.

No mirava, només, el meu paisatge
d'un tros enfora: m'hi sentia dintre
i estimava aquell àmbit, la quieta
vila rural. A l'hora lenta del crepuscle
seia ran de finestra que s'obria
a l'hort i al vast silenci dels afores.
Em suggeria cada so una imatge
del veïnat: la corriola, els gossos,
els grills d'argent, l'ocell nocturn, la porta
batent, la lenta fressa de converses...

Del cim estant veureu, sencera, l'illa
oberta als quatre vents, transfigurada
dins la claror: llunyà somriure d'ones
mirallejant en cales i badies,
oneig immòbil dels turons, bosquíes,
conreus, blancor de llocs i de vilatges,
ombra d'un núvol que viatja, cercle
de milans i gavines alaestesos...

Però l'encís ocult del camp, la vida
coratjosa i afable dels pagesos,
només la sap el vianant que a l'ombra
de la porxada a reposar s'atura.
Els han posat un ordre en les esquerpes
contrades i un indret a cada cosa:
el pou de torn a prop de l'abeurada,

dins la pleta els anyells, ran de la sínia
la morera ufanosa, i amb insòlit
esforç buidaren de pedreny la terra,
fent-ne paret, trobant a cada còdol
lloc adient, i sense fi ni compte
han envoltat d'un sòlid mur de pedra
prades i bosc, conreus i pasturatges.

Els han guardat l'antiga saviesa
en cançons, en rondalles i proverbis.
Per ells ens parla avui la veu dels avis
com riu que ve de fonts i neus remotes.
Veus d'èpica alenada, creadora
de mites, que poblaren ma infantesa
de clares visions i de prodigis.
Pugui mon art maldestre de versaire
transmetre del teu doll de poesia
almenys un raig a les edats futures.

Nosaltres, Antoni, som aquí per expressar-te, amb aquest llibre, el nostre
convenciment en el passat, el present i el futur del teu art, tan destre.